

reeks De keuzes van Europa

Hoe de wolf in Europa de kloof tussen stad en platteland vergroot

De wolf schrijft een succesverhaal in Europa, maar dreigt stilaan het slachtoffer te worden van dat succes. Vooral de boeren vinden het hoog tijd dat de jacht geopend wordt. Of hoe ook de wolf een symbool van de kloof tussen stad en platteland werd.

De keuzes van Europa

Op 9 juni kiezen bijna 450 miljoen Europeanen wie hen de komende vijf jaar in Europa zal vertegenwoordigen. Ons leven wordt steeds meer bepaald door Europese beslissingen, dus de inzet is hoog. Welke landbouw wil Europa, hoe gaat de EU om met asielzoekers, willen we de klimaatdoelstellingen nog halen, komen er nog lidstaten bij en krijgen we de grote doorbraak van uiterst rechtse partijen die Poetin niet ongenegen zijn? Kortom: welke keuzes moet Europa maken en hoe worden die straks gestuurd door onze stem? *De Standaard* trekt naar plekken waar de discussie op het scherp van de snee wordt gevoerd.

Vandaag: Hoe Europa worstelt met de wolf (en met zijn natuur).

Dominique Minten
vanuit Bengtstorp, Zweden
Foto's: **Marielle van Uitert**

“Natuurlijk moet de beschermde status van de wolf aangepast worden.” Gudrun Hagland-Eriksson (62) moet er geen seconde over nadenken, terwijl ze enkele pasgeborene zwarte lammetjes toont. We zijn in Bengtstorp, een piepklein dorp in de eindeloze bossen van Zweden, halverwege tussen Göteborg en Stockholm. Hier hebben Gudrun en haar man al bijna 45 jaar een grote schapenboerderij. De ruim drie-

honderd oeien zijn jaarlijks goed voor 650 lammeren. De meeste eindigen in het slachthuis, de beste krijgen een langer leven en worden gebruikt voor de kweek. Gudrun houdt van haar dieren en van de ambachtelijke stiel. De 250 hectare land en bos die ze bezit, wordt door de schapen onderhouden. Over een gebrek aan biodiversiteit valt hier niet te klagen. Maar Gudrun maakt zich steeds meer zorgen over haar stiel en die van de honderden andere schapenhouders in Zweden van wie zij de belangen behartigt. De wolf, maar ook de lynx, veroorzaakt steeds meer overlast. Ze tokkelt op haar mobiele telefoon. “De cijfers van 2023 zijn net bekend”, zegt

ze. “Vorig jaar waren er minstens 82 aanvallen. Daarbij zijn zeker 362 schapen, acht koeien en zes geiten gedood en dan spreken we nog niet over het aantal gewonde en vermiste dieren.”

Daarmee is de impact van de wolf in Zweden nog relatief beperkt. In Nederland bijvoorbeeld werden 1.121 schapen doodgebeten, in heel Europa vielen wolven vorig jaar minstens 65.500 dieren op boerderijen aan. Jaar na jaar neemt het aantal aanvallen toe en dat heeft veel te maken met de groeiende populatie. De terugkeer van de wolf in Europa is zo'n succes geworden dat in Brussel nu de discussie woedt of de strikte bescherming van het dier aangepast

De wolf is in Europa een “strikt beschermd dier”, maar nu wordt besproken of ‘gewoon’ beschermd niet voldoende is.

Zweden is het enige Europese land waar legaal gejaagd kan worden op wolven.

moet worden. Eind vorig jaar stelde de Europese Commissie voor om de wolf niet langer het statuut van 'strikt beschermd' te geven. Gewone bescherming is voldoende. Dat betekent dat er opnieuw meer gejaagd mag worden op het dier.

En dus is de doos van Pandora geopend. Op een moment dat de biodiversiteit op het Europese continent zwaar onder druk staat, krijgt een van de grote roofdieren – cruciaal voor die biodiversiteit – minder bescherming. In een emotioneel pleidooi in het Europees Parlement zette Humberto Delgado Rosa, in de Commissie verantwoordelijk voor biodiversiteit, de discussie op scherp. "Iedereen hier houdt van een wereld met tijgers en leeuwen, maar welke boodschap geven we aan de wereld als we zelf niet kunnen omgaan met onze grote carnivoren?" Net nu het Europese beschermingsbeleid heeft bewezen dat het werkt, zou het op de schop moeten.

Grootste jacht ooit

Ook de wolf is volop deel geworden van de politieke strijd tussen natuur- en landbouwbelangen, een discussie die begin dit jaar boeren uit heel Europa op straat bracht en die de komende jaren nog meer gepolariseerd dreigt te raken. Op de steun van Commissievoorzitter Ursula von der Leyen moet de wolf niet al te veel meer rekenen. Voor haar werd de zaak persoonlijk toen wolf GW950m twee jaar geleden haar pony Dolly doodbeet. Sindsdien neemt ze de bekommernissen van de boeren veel ernstiger. De Commissie kwam met een rapport waarin de status van de wolf ter discussie werd gesteld. In sommige regio's in Europa zouden er gewoon te veel wolven zijn, waardoor ze wel degelijk een bedreiging vormen voor gedomesticeerde dieren. En dus moeten de lokale overheden sneller kunnen ingrijpen en meer wolven kunnen afschieten.

In Zweden kan dat al. Vorig jaar vond de grootste wolvenjacht in de geschiedenis van het land plaats. Jagers kregen de toestemming om 75 wolven af te schieten. Op een geschatte populatie van 460 – telling van 2021 – is dat veel. De verantwoordiging bij natuurbeschermingsorganisaties was dan ook groot. Volgens hen is de wolvenpopulatie in Zweden genetisch fragiel.

Maar de jacht heeft de druk niet van de

"Ik zeg niet dat de wolf hier een toxisch onderwerp is geworden, maar de discussie wordt harder"

Evert Groeneveld

Voorzitter dorpsraad Otterlo (Veluwe)

"Omdat de biodiversiteit zo belangrijk is, moeten onze schapen buiten grazen. Ik ben het daar helemaal mee eens, maar wij hebben al onze gronden moeten omheinen, dat ging om twintig kilometer"

Gudrun Hagland-Eriksson
Schapenboerin

ketel gehaald – integendeel. De roep om een "beter beheer" van de populatie neemt alleen maar toe. En niet alleen in Zweden. In Nederland bijvoorbeeld is het stilaan een no-brainer geworden dat 'probleemwolven' sneller afgeschoten moeten kunnen worden. Begin 2020 zei 57 procent van de Nederlanders dat de wolf welkom was in Nederland. Afgelopen najaar was dat gedaald naar 42 procent. Op de Hoge Veluwe, het natuurgebied in het oosten van het land, zijn niet alleen boeren vragende partij, maar ook eigenaars van B&B's en campings. Toeristen annuleren vakanties omdat ze zich niet meer veilig voelen. "Ik zeg niet dat de wolf hier een toxisch onderwerp is geworden, maar de discussie wordt harder", zegt Evert Groeneveld, voorzitter van de dorpsraad van Otterlo, een dorp op de Veluwe.

Groeneveld vreest dat de situatie in de regio onbeheersbaar wordt. "Vorig jaar werden veertig wolven gesignaleerd op de Veluwe. In 2026 zullen het er meer dan tachtig zijn. Ze zijn gewoon te succesvol." Volgens Groeneveld romantiseren de politieke overheden in Den Haag de wolf. "Ze nemen de impact van het dier hier niet ernstig genoeg. Gelukkig is er nog geen mens aangevallen. Ik moet er niet aan denken wat de gevolgen daarvan zijn."

Schapen dan maar op stal?

De wolf is in Europa uitgegroeid tot het symbool van een strijd tussen stad en platteland. Annelie Sjölander-Lindqvist doet aan de universiteit van Göteborg al twintig jaar onderzoek naar de relatie tussen mens en wolf. Zij heeft het debat harder zien worden. "Daarin hebben de sociale media natuurlijk geen goede rol gespeeld", zegt ze. Ook zij stelt vast dat er een diepe kloof gaapt tussen stad en platteland. "Veel boe-

ren voelen zich onbegrepen door Stockholm. De stad heeft het platteland heel hard nodig voor haar voedsel, maar als de boeren een probleem aanklaarten, worden ze niet gehoord of weggezet als onverdraagzaam. Dat doet hen pijn."

Sjölander heeft begrip voor hun zorgen. Ze is ervan overtuigd dat niemand tegen de wolf is, ook de boeren niet. "Maar dit gaat ook over hoe we met elkaar omgaan." De manier waarop we het debat nu voeren, heeft alleen tot gevolg dat de populistische partijen er garen bij spinnen. De radicaal-rechtse Zweden Democraten gebruiken de wolf om stemmen te winnen. Sjölander: "De traditionele linkse partijen hebben nooit goed begrepen hoe diep het gevoel bij de boeren leeft dat ze in de steek worden gelaten. Het geld gaat altijd naar de steden, terwijl de eisen die gesteld worden aan het platteland almaar groter worden."

Gudrun Hagland-Eriksson kan dat alleen maar bevestigen. "Omdat de biodiversiteit zo belangrijk is, moeten onze schapen buiten grazen. Ik ben het daar helemaal mee eens. Wij doen dat, maar de wolf maakt dat dat systeem van boeren en landschapsonderhoud onder druk staat. We hebben al onze gronden moeten omheinen. In ons geval gaat het om twintig kilometer. Een deel van de kosten wordt terugbetaald, maar lang niet alles. Het onderhoud van die omheining moeten we helemaal zelf dragen. Het maakt dat onze winstmarges – die al klein waren – verder krimpen. Moeten we dan maar overstappen op intensieve veeteelt en al onze schapen op stal houden? Dat wil toch ook niemand."

Moeizame schadevergoeding

Maar is de schade die de wolf veroorzaakt wel zo groot? In Nederland blijken de grauwe ganzen veel meer schade te berokkenen. Het gras dat ze wegvreten kostte de boeren al 23,5 miljoen euro extra. De wolf stond zelfs niet in de top tien. Maar in het noorden van Zweden heeft de wolf wel een grote economische impact, zegt Sjölander. "De Sami leven van hun rendieren. Die vormen een gemakkelijke prooi, waardoor de eigenaars hun inkomsten met de helft zagen teruglopen."

Gudrun wijst erop dat steeds meer boeren stoppen of overwegen dat te doen en dat doet in Stockholm stilaan alarmbellen afgaan. Door de oorlog in Oekraïne is voedselzekerheid een groot thema geworden in Zweden. Het land moet 80 procent van zijn groenten importeren. Ook de import van vlees is gestegen. Als de haven van Göteborg stilvalt, is er voorraad voor vijf dagen. En de landbouwproductie daalt. "De leeftijd van de boeren speelt daarbij een belangrijke rol, maar ook de stijgende kosten. Bij de schapenboeren is de wolf daarbij toch de grote boosdoener."

Maar Gudrun is er nog altijd niet van

overtuigd dat Brussel en Stockholm de problemen echt serieus nemen. "Vaak krijgen we toch de reactie dat we ons druk maken om niets: 'Het gaat toch maar om een paar schapen.' Alleen vergeten ze dat boeren daar echt stress over hebben." Ze ziet wel dat het begrip stilaan toeneemt, maar als het er echt op aankomt, voelt ze zich nog altijd machteloos. "De administratieve rompslomp neemt alleen maar toe en het blijft bijzonder ingewikkeld en bureaucratisch om de schade van gedode dieren vergoed te krijgen, of een probleemwolf te mogen afschieten."

Ook de actiegroepen die opkomen voor de wolf, maken volgens Gudrun de discussie alleen maar ingewikkelder. "Als we dan toch eens toestemming krijgen om een probleemwolf af te schieten, doen de natuurbeschermers er alles aan om de jacht te beletten en gaan ze bijvoorbeeld met tentjes op onze grond kamperen, want dat mag in Zweden." Omgekeerd voelen de tegenstanders van de jacht zich ook geïntimideerd door de boeren. De vraag blijft ook of de jacht de 'probleemwolven' uitschakelt. In Zwitserland werden afgelopen winter vijftig wolven gedood. Nu blijkt uit genetisch onderzoek dat geen van die wolven een schaap heeft doodgebeten.

Holistische aanpak

Toch willen steeds meer regio's 'probleemwolven' kunnen afschieten. De Provinciale Staten van Gelderland heeft daartoe in september een voorstel ingediend. In het coalitieakkoord van Drenthe staat dat de provincie "binnen de Europese en landelijke wet- en regelgeving" een 'wolfvrije regio' wil worden. Die provincies worden intussen meebestuurd door de BoerBurgerBeweging, de partij die het opneemt voor de boeren. De kans is reëel dat de partij straks ook in de nieuwe nationale regering zit. Betekent dat dat vanaf volgend jaar de jacht al toegelaten wordt? Groeneveld hoopt het, maar heeft er ook een hard hoofd in. "Eigenlijk had er al lang een beheersplan moeten zijn. Dat is zelfs nog niet in voorbereiding, terwijl regeren toch vooruitzien is."

Hij vreest dat de standpunten alleen maar verharder, net zoals in het stikstofdebat. "Daar wordt ook veel te weinig naar elkaar geluisterd." Al vindt hij dat de boeren tenminste een poging doen om minder stikstof uit te stoten. "Nogmaals, niemand hier zegt dat de wolf moet verdwijnen. We moeten ermee leren samenleven. Alleen moeten we dat samen doen en dat wordt almaar lastiger, zeker als het bestand niet beter beheerd wordt."

Ook Gudrun pleit voor een meer "holistische" aanpak waarbij er aandacht is voor de belangen van boer, natuur en wolf. Maar de wolf moet wel een wild dier blijven, dat bang is voor de mens, vindt ze. "En dat is hij hoe langer hoe minder."

De jacht wordt beperkt door strenge quota: vorig jaar mochten 75 wolven geschoten worden.